

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

Svenja N.V. Auhage

Framræsla votlendis á Íslandi

Á 20. öld tók votlendi miklum breytingum hér á landi vegna framræslu og ræktunar mýra.

Á láglandi hafa mýrar víðast hvar verið ræstar fram og lítið er eftir af óröskuðu votlendi (Hlynur Óskarsson 1998, Þóra Ellen Þórhallsdóttir o.fl. 1998).

Framræslan hefur haft mikil áhrif á votlendi:

- jarðvatnsstaða hefur lækkað
- gróðurfar í mýrum breyst
- búsvæði votlendisplantna og dýra hafa orðið fyrir mikilli röskun.

Endurheimt votlendis

- Fyrstu tilraunir til endurheimtar votlendis á Íslandi hófust árið 1996.
- Árið 2008 hafði endurheimt verið reynd á um 20 stöðum á landinu.
- Frá árinu 2001 hefur Vegagerðin tekið þátt í endurheimt votlendis sem mótvægisaðgerð.
 - Aðallega á Vesturlandi og Norðurlandi.

Lítið til af íslenskum rannsóknum á hverju endurheimt skilar.....

- Litlar rannsóknir á fuglalífi á endurheimtu votlendi hér á landi.
- Aðeins liggja fyrir fáar lýsingar og tegundalistar frá nokkrum endurheimtum svæðum (Arnþór Garðarsson o.fl. 2006, Sverrir Thorstensen og Þorsteinn Þorsteinsson 2008).
- Hlynur Óskarsson við Landbúnaðarháskóla Íslands, hefur unnið með Vegagerðinni að endurheimt. Hann kannaði fuglalíf við Kolviðarnesvatn Syðra og tjarnirnar við Staðarhús fyrir og eftir endurheimt þessara svæða.

Rannsóknir erlendis

Erlendis hafa farið fram talsverðar rannsóknir á fuglalífi á endurheimtum svæðum...

- með því að bera saman fuglalíf á endurheimtum svæðum og nálægum óröskuðum, sambærilegum svæðum.
- Þær hafa m.a. sýnt að þar sem vel tekst til getur fjölbreytileiki fuglategunda og þéttleiki orðið svipaður á endurheimtu og óröskuðu landi.
- Endurheimta landið stenst þó sjaldnast samjöfnuð við óraskað land að allri vistfræðilegri starfsemi (t.d. Delphey & Dinsmore 1993, Brawley o.fl. 2001 Ratti o.fl. 2001,).

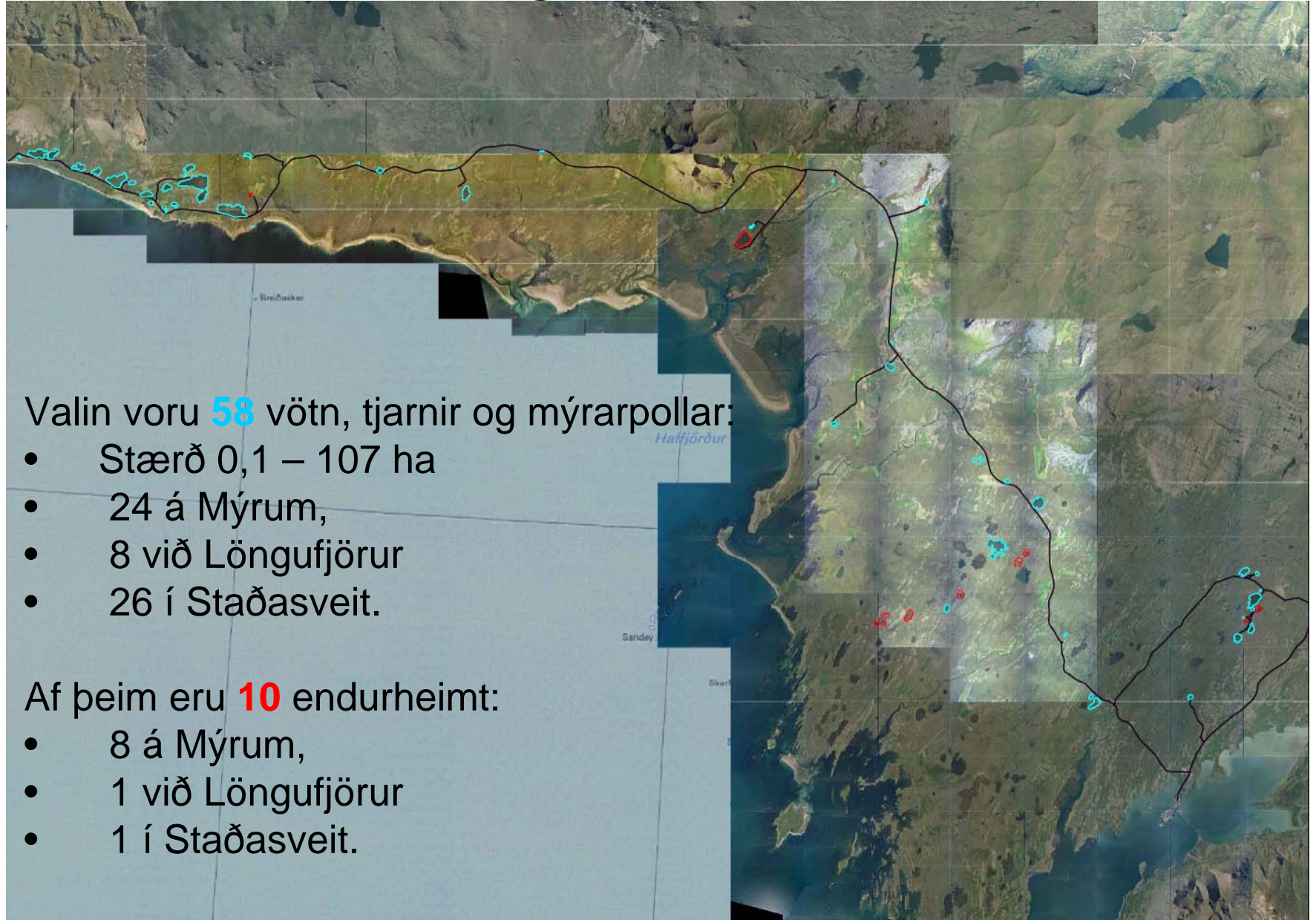

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

- Í verkefni þessu, sem styrkt er af Vegagerðinni, er rannsakað fuglalíf á endurheimtum vötnum og tjörnum á Vesturlandi og borið saman við óröskuð vötn og tjarnir á sama svæði.
- Talningar hófust vorið 2009 með talningu 15. og 18. maí og voru endurteknar 5 sinnum fram á haust.
Ráðgert er að verkefnið standi í a.m.k. 2 ár.
- Verkefnið á að varpa ljósi á áhrif endurheimtar vatna á fuglalíf og meta árangur aðgerða.

Athugunarsvæði

Valin voru **58** vötn, tjarnir og mýrarpollar:

- Stærð 0,1 – 107 ha
- 24 á Mýrum,
- 8 við Löngufjörur
- 26 í Staðasveit.

Af þeim eru **10** endurheimt:

- 8 á Mýrum,
- 1 við Löngufjörur
- 1 í Staðasveit.

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

Af 10 könnuðum endurheimtum svæðum voru 3 vötn endurheimt af Vegagerðinni árið 2001:

- tjarnir í landi Staðarhúsa ofan við Borgarnes
- tjarnir í landi Saura á Mýrum
- Kolviðarnesvatn Syðra á Snæfellsnesi

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

Notkun fugla á vötnum er breytileg yfir árið:

- **Vor:** fargestir og varpfuglar
 - talið um miðjan maí / byrjun júní (1)
- **Sumar:** varpfuglar og fellifuglar
 - talið í júlí / ágúst (3)
- **Haust:** síðbúnir varpfuglar og fargestir
 - talið í september (2)
- **Vetur:** vötn yfirleitt ísilögð frá október til miðjan apríl
 - ekki talið þá

Sum vötn eru fyrst og fremst notuð á fartíma.

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

Búinn til skali yfir gæði vatnanna, út frá:

- stærð
- umhverfi/vistgerð vatnanna
- rennsli í eða úr vötnum (lækir og skurðir)
- endurheimt, náttúrulegt eða raskað vatn
- breytileiki vatnshæðar
- rýni (hversu tært vatnið er)

Fuglalíf á endurheimtum vötnum á Vesturlandi

Skali endurheimtra og óraskaðra vatna verður borinn saman og spurt:

- Er hægt að sjá fyrir um þróun endurheimtu vatnanna?
- Verða þau lík óröskuðum vötnum með tímanum?

Sumar fuglategundir gefa vísbendingar um annað lífríki vatnanna

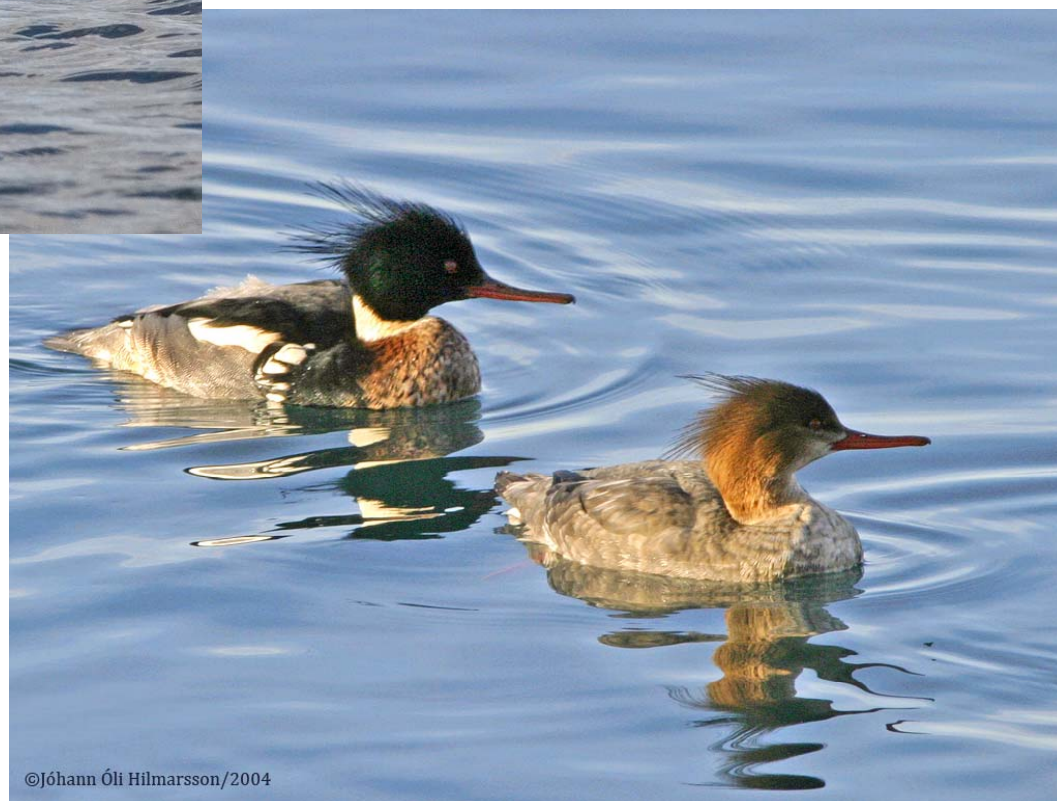
Álftir eru grasætur og fæða þeirra er gróður í vötnum og á vatnsbökkum.

©Jóhann Óli Hilmarsson/2007

Himbrimar og
toppendur veiða
smáfisk í vötnum.

©Jóhann Óli Hilmarsson/2004

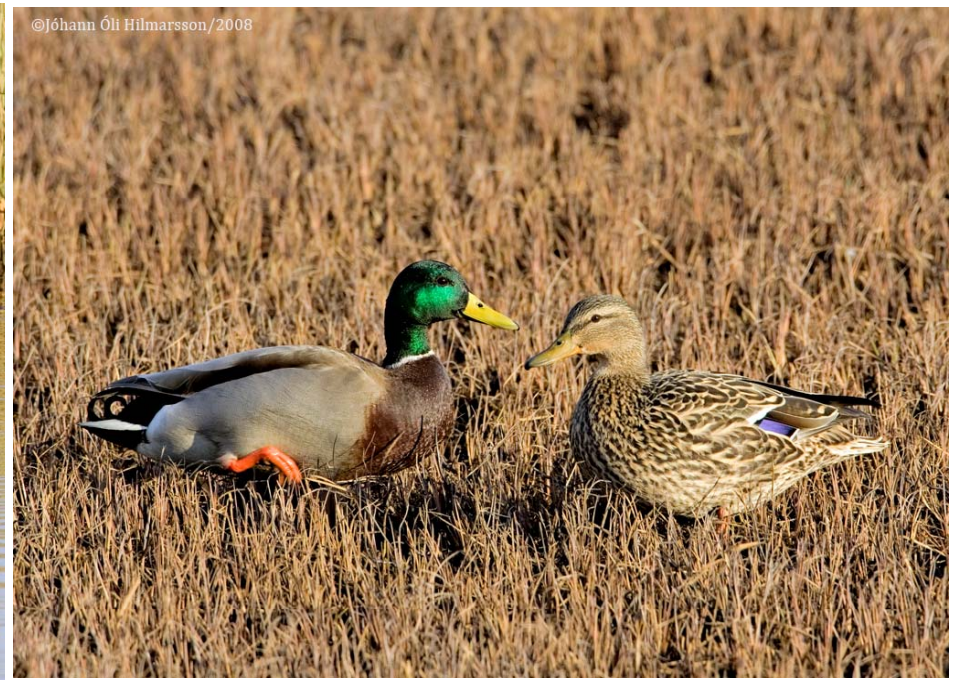

©Jóhann Óli Hilmarsson/2005

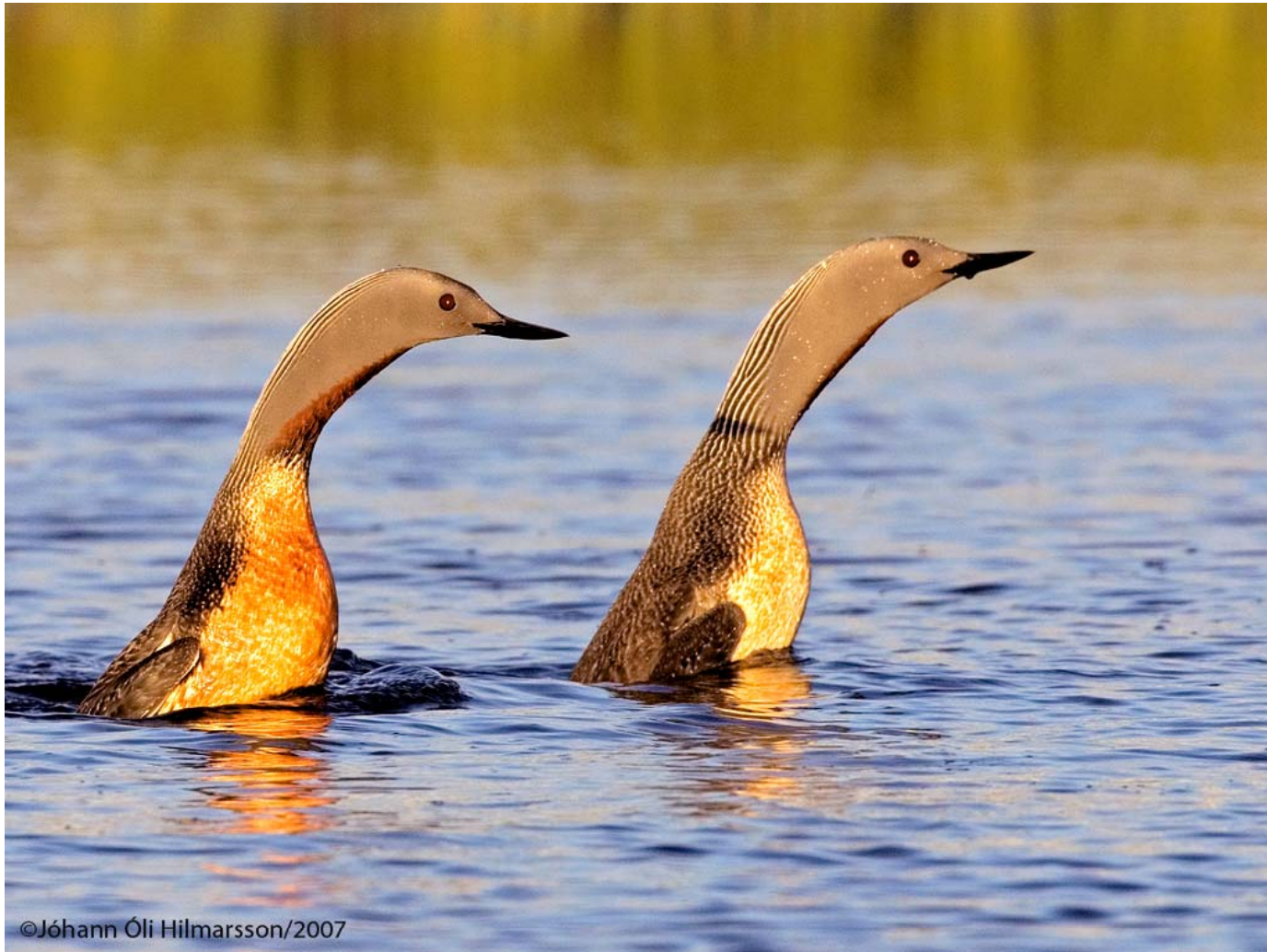
Duggendur og hávellur nýta vötn þar sem lítil krabbadýr finnast.

Skúfendur,
stokkendur,
rauðhöfðaendur og
hettumáfar eru
m.a. mýætur.

Lómar, svartbakar og æðarfugl segja ekkert um lífríki vatnanna, þar sem vötnin eru varpstaðir þeirra en fæðu er aflað í sjó.
Kría gefur ekki örugga vísbendingu, hún afla oft fæðu annars staðar.

Fyrstu niðurstöður

Álft

- varp
- séð
- ekki séð

Auðtalin, auðvelt að staðfesta varp og meta viðkomu

Alls 37 varppör á athugunarsvæði

Álftir sáust á 47 af 58 vötnum, þ.a. 9 af 10 endurheimtum, dreifð um allt athugunarsvæðið.

Stokkönd

- varp
- séð
- ekki séð

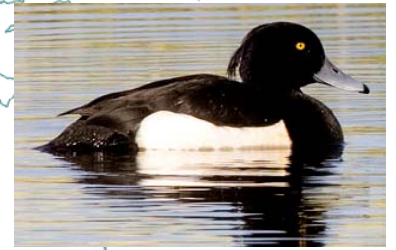
Frekar erfitt að telja, ekki fast bundin við vötn, mjög erfitt að meta varp

Varp var við 16 vötn á athugunarsvæði

Stokkendur sáu á 38 af 58 vötnum þ.a. 4 af 10 endurheimtum, dreifð um allt athugunarsvæðið.

Skúfönd

- varp
- séð
- ekki séð

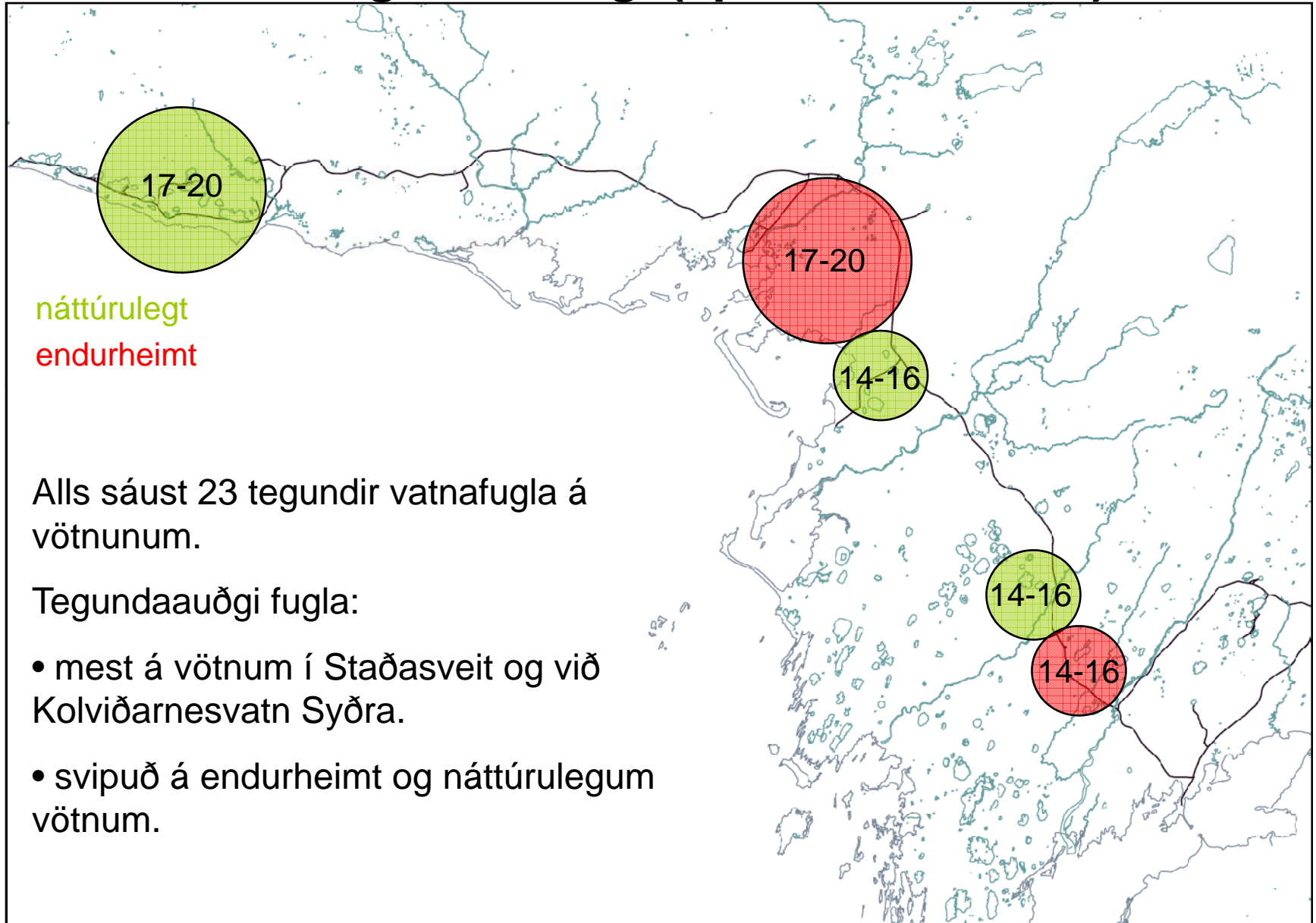
Eindreginn vatnafugl, mun viðráðanlegri að telja

Varp við 5 vötn í Staðasveit

Skúfendur sáust á 15 af 58 vötnum þ.a. 3 af 10 endurheimtum.

Tegundaaugi (species richness)

Samantekt

- Talið á 58 vötnum
- Almennt lífríki og fuglalíf vatnanna afar mismunandi.
- Þéttleiki vatnafugla virðist ekki vera bundinn stærð heldur lífríki vatnanna.
- Tegundaauðgi á endurheimtum vötnum er svipuð eða jafnvel meiri en á náttúrulegum vötnum.
 - Má hugsanlega rekja til næringarefnaauðgunar og mikillar blómgunar í gróðri og smádýralífi fyrstu ár eftir endurheimt.

Næstu skref

- Endurtekning talninganna 2010
 - Þróun aðferðar
- Birting niðurstaðna
 - Skýrslu til Vegagerðarinnar
 - Grein í Blika / Náttúrufræðinginn
- Setja upp upplýsingaskildi um verkefnið og fuglalífið?

Þakkir til Vegagerðarinnar

Takk fyrir mig

